

Het REBECA project

In de vorige nieuwsbrief is kort iets uitgelegd over het REBECA project. Dit EU-project onderzoekt of registratie van natuurlijke middelen en natuurlijke vijanden eenvoudiger en goedkoper kan binnen Europa. Het project is gestart op 1 januari 2006 en loopt tot eind 2007. Op 20 en 21 september is de afsluitende bijeenkomst gehouden waaraan 140 direct en indirect betrokkenen deelnamen. Doel van de bijeenkomst was het informeren en actief betrekken van relevante actoren bij de ontwikkelingen en resultaten van het project en het stimuleren van de toelating van biologische middelen op de Europese markt. In verschillende presentaties is teruggekeken op de afgelopen periode en zijn de diverse conclusies en aanbevelingen op een rij gezet. Enkele aanbevelingen zijn: stimuleren pre-aanvraagoverleg, minder strenge werkzaamheidseisen (ook een lage mate van werking in bepaalde gevallen acceptabel), verlaagde aanvraagkosten, co-financiering door de overheid en deskundigenbijeenkomsten.

Het volledige rapport is te vinden op de REBECA website:
<http://www.rebeca-net.de/downloads/REBECA%20deliverable%200%202027.pdf>

Een van de acties binnen REBECA was het maken van een vergelijking van de verschillende toelatingsprocedures in de wereld (EU, VS, Canada, Nieuw Zeeland en Australië), om te achterhalen waarom er minder biologische middelen op de Europese markt zijn toegelaten dan in bijvoorbeeld de VS of Canada. Er zijn een aantal drempels benoemd zoals onder andere de uitgebreide toelatingseisen, de hoge kosten en de kleine afzetmarkt. Naast deze inventarisatie had REBECA tot doel om met aanbevelingen te komen om de huidige toelatingsprocedure te verbeteren en zo te komen tot een meer doelgerichte beoordeling en versnelde toelating van biologische middelen (zowel gewasbeschermingsmiddelen als natuurlijke vijanden). Deze aanbevelingen zijn geformuleerd in concept-werkdocumenten, die, na verdere uitwerking, door de toelatingsinstanties gebruikt kunnen gaan worden.

In een viertal workshops, toegespitst op de verschillende groepen (microbiologische middelen, feromonen, plantextracten en natuurlijke bestrijders) zijn tijdens het symposium de eerder genoemde aanbevelingen verder uitgewerkt in praktische voorstellen voor de beoordeling van deze middelen. Deze voorstellen (de concept-werkdocumenten) zijn aangereikt aan de Europese Commissie om verder uit te werken als werkdocumenten voor de diverse overheden.

Tijdens het symposium werd geconstateerd dat bij het begin van het project de diverse deelnemers nog min of meer afwijkende zienswijzen hadden t.a.v. de registratie van natuurlijke middelen, maar dat deze lopende het project meer en meer naar elkaar zijn gegroeid. Al met al was het een zeer informatieve en vruchtbare bijeenkomst, die op termijn ook voor Genoeg Breed haar vruchten af zal werpen.

Meer informatie over het project en de bijeenkomst is te vinden op www.rebeca-net.de

Colofon

GENOEG Breed is een samenwerkingsproject van CLM, Plantenziektenkundige Dienst en CTB in opdracht van het Ministerie van LNV.

Informatie over GENOEG Breed:
CLM, Joris van Herk
T 0345 470 762 E jvanherk@clm.nl

Plantenziektenkundige Dienst, Loket Kleine Toepassingen
T 0317 496 861 E loketkleinetoepassingen@mininv.nl

WWW.GENOEG.NET

Lay-out: F. de Groot (CLM) Foto's: Y. Gooijer, A. Kool, J. van Herk (CLM)

Genoeg Breed op congres in Engeland

Eind oktober is CLM naar een congres over natuurlijke middelen in Engeland geweest. Dit congres had als thema "Biopesticides: The Regulatory Challenge". We waren daar op uitnodiging van professor Wyn Grant van de Universiteit van Warwick om te vertellen over onze ervaringen vanuit project Genoeg Breed. Het congres was georganiseerd ter afsluiting van een onderzoek dat de universiteit de afgelopen jaren heeft uitgevoerd naar kansen en knelpunten van gewasbeschermingsmiddelen van natuurlijke oorsprong (GNO's) als alternatief voor chemische middelen in de voedselketen in Groot-Brittannië.

Op het congres waren 60-70 personen met een verschillende achtergrond aanwezig: onderzoekers, producenten, telers, toelatingsinstantie, supermarkten (Sainsbury's). Er waren (opmerkelijk genoeg) geen vertegenwoordigers vanuit de overheid. Tijdens het congres werden vijf lezingen vanuit diverse invalshoeken gegeven. Wat viel ons onder meer op:

- Geconcludeerd werd dat de behoefte aan gno's zal toenemen, o.a. ook omdat er meer behoefte zal komen aan residuvrije producten (vanuit de (super)markt).
- Benadrukt werd dat praktijkproeven erg belangrijk zijn om de koudwatervrees voor GNO's bij telers weg te nemen.
- In de VS wordt als groot voordeel van gno's gezien dat de tijd van ontdekking tot vermarkting veel korter is dan bij een chemisch middel (gemiddeld 3 jaar voor een gno tegenover 7-10 jaar voor een chemisch middel). Met Genoeg hebben we gemerkt dat dit in Nederland zeker niet op gaat.
- Probleem bij de toelating: industrie en toelatingsinstanties praten onvoldoende met elkaar. Het REBECA project heeft hier zeker iets ten goede gekeerd. Nu het REBECA project is afgerond is wel de vraag wie het stokje overneemt.

De presentatie die over project Genoeg Breed is gehouden, is te downloaden via www.genoeg.net (Engelse sectie, bij publicaties). Er was veel interesse voor het project. Dat bleek uit de vraagstelling na afloop van de presentatie, maar ook uit andere presentaties waarbij het project werd beschreven als goed voorbeeld hoe de overheid natuurlijke middelen kan stimuleren.

Waarom is men zo enthousiast? In Engeland bijvoorbeeld is een toelatingsschema speciaal voor gno's gemaakt om de drempel te verlagen om een toelatingsaanvraag te doen. Tevens zijn de aanvraagtarieven voor gno's drastisch verlaagd. Ondanks dit blijft het akelig stil en komen er geen extra toelatingsaanvragen van GNO-producenten. Volgens Richard Davis van de PSD (het engelse Ctgb) komt dit omdat er in Engeland geen 'champion' (=voorvechter) is zoals project Genoeg Breed in Nederland.

Alle presentaties zijn te downloaden via:
www2.warwick.ac.uk/fac/soc/pais/biopesticides/papers

GENOEG BREED

Nieuwsbrief GENOEG BREED, nummer 5, januari 2008

GENOEG Breed, extra jaar voor lopende overeenkomsten

Tussenstand

De doelstelling van het project Genoeg Breed is door begeleiding en subsidie tien natuurlijke middelen (GNO's) richting toelating in Nederland te helpen. Er zijn nu zeven overeenkomsten afgesloten voor dertien middelen. Voor één middel is inmiddels een toelating verkregen: Enzicur van Koppert B.V.

Sinds het verschijnen van de vorige nieuwsbrief (mei 2007) is voor één middel de toelatingsaanvraag ingediend en is voor een ander middel de pré-aanvraag afgerond en kan de toelatingsaanvraag ingediend worden. Er zijn dan in totaal drie middelen waarvoor een toelatingsaanvraag loopt. Het gaat om een feromoon, een microbiologisch middel en een natuurlijk gas.

De klankbordgroep van project Genoeg Breed is dit jaar nog niet bijeen geweest. In overleg met het Ministerie van LNV was besloten om de klankbordgroep pas bijeen te roepen in het kader van de voorgenomen evaluatie van het project. Wel is de klankbordgroep afgelopen zomer via een brief op de hoogte gesteld van de ontwikkelingen binnen het project.

Langere looptijd

Het Ministerie van LNV heeft onlangs besloten om voor de lopende overeenkomsten de looptijd van het project met één jaar te verlengen. De reden hiervoor is:

- Met relatief weinig inspanning kan het uiteindelijke doel – stimulering van natuurlijke middelen – dichtbij gebracht worden. Immers, het geld voor de cofinanciering is beschikbaar en er is een aantal middelen dat serieus kans maakt volgend jaar richting toelating te gaan.
- De evaluatie van het huidige project wordt in het voorjaar van 2008 afgerond. Daarna pas zal verder gedacht worden over een eventueel vervolg op het huidige project. Door het project nu met een jaar te verlengen, wordt voorkomen dat er een 'gat' valt tussen het huidige project Genoeg Breed en een eventueel vervolg. Dit is ook voor de betrokken aanvragers van belang.

Verlenging van de looptijd van het project geldt dus alleen voor de lopende overeenkomsten. Binnen het huidige project worden geen nieuwe contracten meer aangegaan. Dat is alleen mogelijk als het project een vervolg krijgt.

Evaluatie project

Zoals ook in de vorige nieuwsbrief was aangekondigd, wordt een evaluatie uitgevoerd van de Genoeg-projecten die sinds 2001 zijn uitgevoerd. De Plantenziektenkundige Dienst is door de Directie Landbouw van LNV gevraagd de evaluatie te trekken. Er is inmiddels een plan van aanpak opgesteld, dat besproken is met het projectteam en aan de klankbordgroep is gezonden. De evaluatie zal in het voorjaar van 2008 worden afgerond.

Horti Fair Innovation Award voor GENOEGmiddel

In de vorige nieuwsbrief konden we melden dat het middel Enzicur een voorlopige toelating had verkregen, mede met steun van Genoeg Breed. Begin oktober jl. heeft Koppert voor dit product de Horti Fair Innovation Award 2007 ontvangen uit handen van de minister van LNV, Gerda Verburg.

Het juryrapport over de winnaar: "De jury koos met overtuiging voor Enzicur van Koppert Biological Systems, een nieuw en gepatenteerd natuurlijk fungicide tegen meeldauw met een krachtige, curatieve werking. Resistentie-opbouw is niet mogelijk, bovendien is het veilig voor mens, milieu, bestuivers en de meeste natuurlijke vijanden en daardoor ook toepasbaar voor toepassing in de geïntegreerde teelt."

Deze toekenning geeft (uiteraard) voldoening voor de producent én het project Genoeg Breed!

Interview met Joop de Hoog, Cebeco Agrochemie

Namens Agrodix lid van de klankbordgroep van Genoeg Breed en productmanager bij Cebeco Agrochemie.

Wat betekenen GNO's voor een leverancier van gewasbeschermingsmiddelen als Cebeco Agrochemie?

In bijna alle plantaardige sectoren waar onze coöperaties in werkzaam zijn, is de keuze aan natuurlijke gewasbeschermingsmiddelen de afgelopen 10 jaar toegenomen. Voor ons is een goede geïntegreerde aanpak, waarbij gebruik wordt gemaakt van de chemische gewasbescherming en middelen van natuurlijke oorsprong van belang. De betekenis van de GNO's neemt dus langzaam toe, maar van een echte doorbraak is nog geen sprake, temeer omdat het nog steeds onduidelijk is hoe er naar een toelating wordt gewerkt. Soms is een natuurlijk middel bijna het enige werkende alternatief voor een goede beheersing van een ziekte of plaag. Onze advisering is vooral oplossingsgericht, waarbij de middelen van natuurlijke oorsprong indien mogelijk en noodzakelijk ook positie krijgen.

En wat betekent Genoeg Breed voor Cebeco Agrochemie?

Is het een goede zaak dat de overheid de toelating van natuurlijke middelen (GNO's) subsidieert en stimuleert?

Ook al zit ik in de klankbordgroep; ik heb maar een beperkt idee welke middelen op dit moment begeleid worden naar een toelating (red: dit is conform de projectafspraken met de klankbordgroep en met producenten). Wel heb ik aan CLM stoffen doorgegeven waar wij perspectief in zien. CLM heeft de ontwikkelaars van deze stoffen benaderd en deels lopen ze in de procedure om een reguliere toelating te verwerven. Op dit moment zijn natuurlijke middelen toegelaten via reguliere toelatings, de zogenaamde Regeling Uitzondering Bestrijdingsmiddelen (RUB), ambtshalve toelatings en via vrijstellingen. Een hele brei waar potentiële ontwikkelaars van natuurlijke middelen hun weg in proberen te vinden. Een toelating via het Ctgb is in Nederland kostbaar. Daarnaast zijn de kaders voor toelating van natuurlijke middelen nog niet geheel duidelijk. Dit is niet een alleen een probleem in Nederland, maar ook Europees. Ook hier kan het project een stimulerende rol in hebben en dat vind ik met name een goede zaak. Het koste wat het kost stimuleren van een toelating (regulier of via RUB) van natuurlijke middelen die de praktijk daarna toch niet gaat gebruiken vind ik weggegooid geld.

Is het zinvol om onderscheid te maken tussen conventionele gewasbeschermingsmiddelen en natuurlijke gewasbeschermingsmiddelen (GNO's)?

Wat mij betreft niet. Een goede GNO kan namelijk een prima positie hebben in de ook door ons voorgestane geïntegreerde aanpak. Daarnaast zijn er chemische middelen die ongevaarlijk zijn voor natuurlijke vijanden en een laag risicoprofiel hebben. Er zijn natuurlijke middelen (met name insecticiden) die helemaal niet veilig zijn voor natuurlijke vijanden en dus niet passen in systemen waar we de natuurlijke vijanden zoveel mogelijk het werk willen laten doen.

Worden GNO's veel toegepast in de praktijk?

Kun je voorbeelden noemen?

Er worden best veel GNO's toegepast in de verschillende plantaardige sectoren. In de glastuinbouw hebben de projecten van GENOEG hun oorsprong en in die sector zijn de meeste goed bekend. In andere sectoren worden GNO's als vanzelfsprekend gebruikt zonder dat men daar bij stil staat. Heel wat GNO's kunnen best nog een aantal uitbreidingen in toepassingen krijgen als ze opgepakt worden in de andere sectoren.

Voorbeelden van GNO's die nu gebruikt worden in de praktijk:

- Glastuinbouw: Zwavel, Contans, Bt's, NeemAzal, Spruzit, Ferramol, feromonen, Mycotal, Botanigard, Trianium, CO₂, magere melk, en het onlangs toegelaten middel Enzicur.
- Fruitteelt: Rak 3, div. viruspreparaten voor fruitmot (Madex, Carpovirusine Plus), kalkmelk (Nexit), kalkzwavel, VBC Ultra, Spruzit.
- Akkerbouw en vollegrondsgroenteteelt: Contans, Talent, Ferramol, Calciumchloride, Spruzit, Kalkstikstof, feromonen, Bt's.

Praktisch gebruik in de bloembollen is er nog niet. Hoewel er wel grote behoefte is aan een oplossing voor bijvoorbeeld bollenmijt, wat wellicht via een GNO zou kunnen. Als je de opsomming bekijkt dan kun je discussie hebben of alle middelen wel zo natuurlijk zijn.

Wat zijn volgens u de beweegredenen voor een teler om een GNO toe te passen?

De werking! Deze moet aantoonbaar zijn want anders gebruikt een teler het echt nooit meer en is het imago van je product voorgoed beschadigd. Daarnaast moet het middel niet veel duurder zijn dan een eventueel chemisch alternatief, gemakkelijk toepasbaar, passen in een geïntegreerde teelt en moet het niet gevoelig voor de ontwikkeling van resistentie.

En wat zijn belemmeringen om een GNO toe te passen? Hoe zou je deze weg kunnen nemen?

Vaak toch de beperkte werking. Geen 100%, maar bijvoorbeeld 60%. Dat mag wanneer je een middel als hulp gebruikt in een uitgedacht en geïntegreerd bestrijdingsprogramma en als je weet dat je de ziekte of plaag toch wel onder de duim kan houden. Dat natuurlijke middel met de werking van 60% moet dan geen 200% meer kosten dan een chemische variant die voor 90-100% werkt. Bij het gebruik van natuurlijke middelen moeten we dus meer in een systeem gaan denken.

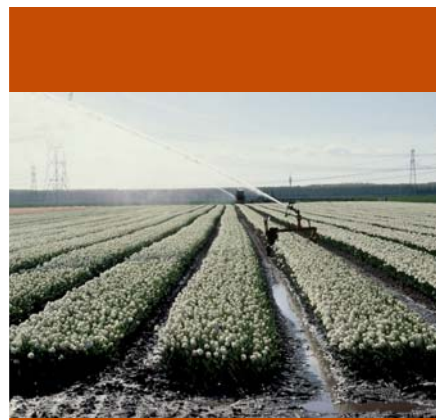
Verwacht je een toename van het gebruik van GNO's in de toekomst?

Dat gaat met kleine stapjes. In lang niet alle sectoren werkt men zo volgens een geïntegreerd systeem als in de glastuinbouw. Hier is nog veel te winnen. Daarnaast moeten er GNO's ontwikkeld worden met een goede werking die hun plek verdienen! Laten we hopen dat in 2008 nieuwe producten op de markt komen en daar hun plaats bewijzen. Denk bijvoorbeeld aan Dipper, Bio 1020 en ERIL.

Er is tegenwoordig een levendige markt voor natuurlijke middelen die een stimulerende werking hebben, die niet getoetst zijn op werking of risico's. Hoe zie je deze ontwikkeling en welke voordelen of gevaren zie je voor de sector?

Koppert heeft met hulp van het GENOEG project voor Trianium een toelating gevraagd en gekregen als plantversterker. Andere partijen moeten dat dus ook doen. Met de toelating van Trianium is er een kader geschetst en andere producten die deze claim op het etiket willen hebben moeten daar ook aan voldoen.

Op de Hortifair die onlangs in Amsterdam werd gehouden heb ik wat dat betreft 'met kromme tenen' rondgelopen. Erg veel van dit soort producten die men aan de man probeerde te brengen. Men doet dat dan vaak als meststof. Aanbiedende partijen zoeken op deze manier de mazen in de wet om onder een toelating uit te komen. Gerommel en geknoei. Ik snap niet dat telers zo maar in zee gaan met dit soort producten. Zeker met voedingsproducten kan je geen risico lopen ten aanzien van ongewilde residuen. Een product moet wat mij betreft altijd geborgd zijn voor wat betreft dit soort zaken. Daarom moeten deze gegevens ook van natuurlijke middelen bekend zijn.

De toelating van plantversterkers in Duitsland

Inleiding

In Duitsland kent men naast gewasbeschermingsmiddelen plantversterkers. Voor deze speciale groep geldt in Duitsland een soepeler toelatingsregime dan voor gewasbeschermingsmiddelen waardoor dergelijke middelen daar makkelijker een toelating kunnen krijgen dan in veel andere EU-landen, waaronder Nederland.

Wat zijn nu plantversterkers? In Duitsland verstaat men onder plantversterkers:

- Stoffen die uitsluitend bedoeld zijn ter verbetering van de weerstand van de plant,
- Stoffen die planten tegen niet parasitaire schadelijke invloeden beschermen, en
- Stoffen die gebruikt worden voor vers gesneden bloemen.

Waarom zijn deze stoffen (plantversterkers) in Duitsland eerder op de markt dan in Nederland? Waarom mogen deze producten daar gebruikt worden zonder toelating en hier niet? Dit zijn vragen die regelmatig worden gesteld. Hieronder wordt kort uitgelegd hoe de toelatingsprocedure van plantversterkers in Duitsland werkt en of deze Duitse procedure in de toekomst behouden kan blijven in Europa.

Huidige toelatingsprocedure

Voor 1991, het jaar van de vaststelling van de Europese Gewasbeschermingsrichtlijn 91/414, kende men in Duitsland, naast de toelating van bestrijdingsmiddelen ook een aparte regeling voor de toelating van zogenaamde plantversterkingsmiddelen. Deze middelen kenden een eenvoudige toelatingsprocedure. Bij de start van de harmonisatie is aangegeven dat op termijn alle gewasbeschermingsmiddelen, waaronder ook plantversterkers, in alle Europese landen op dezelfde wijze beoordeeld moeten worden. Tot het moment dat de toelating van middelen volledig is geharmoniseerd binnen Europa is echter nog wel ruimte voor toepassing van bestaande nationale wetgeving; wetgeving die reeds voor 1991 van kracht was.

De plantversterkers kunnen niet zomaar verkocht worden in Duitsland en ze dienen aan een aantal eisen te voldoen. Ze moeten onschadelijk zijn voor mens en milieu en werkzaam zijn. Wanneer ze voldoen aan de gestelde criteria worden ze opgenomen op een speciale lijst van de BVL (Bundesamt für Verbraucherschutz und Lebensmittelsicherheit), de Duitse zusterorganisatie van het Ctgb, en kunnen er voorschriften voor het gebruik worden gegeven. Plantversterkers mogen dus alleen worden toegepast in Duitsland wanneer ze op de genoemde officiële lijst staan. De middelen mogen bovendien slechts door erkende handelaren worden verkocht en zijn dus niet te koop in zelfbedieningszaken (supermarkten etc.). De procedure is eenvoudiger dan de procedure voor een reguliere aanvraag van een gewasbeschermingsmiddel en enigszins vergelijkbaar met de procedure voor de voormalige Nederlandse RUB (Regeling Uitzondering Bestrijdingsmiddelen).

Harmonisatie in de toekomst

Momenteel kent de Europese wetgeving geen aparte groep voor plantversterkers. De groepen die men kent zijn fungiciden, herbiciden, insecticiden en acariciden, bactericiden, viruciden en groeiregulatoren.

De huidige Europese Gewasbeschermingsrichtlijn 91/414 bepaalt namelijk dat middelen ofwel gewasbeschermingsmiddelen óf meststoffen zijn. Voor de gewasbeschermingsmiddelen geldt een set van regels waaraan getoetst wordt, de Uniforme Beginselen. Elk nieuw middel wordt aan deze beginselen getoetst. Het kan nu nog voorkomen dat een middel in Duitsland erkend is als plantversterker, terwijl dit in Europa of Nederland erkend is als gewasbeschermingsmiddel (bijvoorbeeld als schimmelbestrijdingsmiddel).

Deze ongelijkheid zal in de komende jaren meer en meer rechtgetrokken worden als ook gewasbeschermingsmiddelen op basis van micro-organismen, plantextracten, feromonen en natuurlijke stoffen (zogenaamde lijst 4-stoffen) Europees beoordeeld worden. Er is een nieuwe Europese wetgeving voor gewasbeschermingsmiddelen in de maak, die algemeen geldend wordt. Het wordt geen richtlijn meer, die per land ingevoerd moet worden, maar het wordt een Europese wet die de nationale wetten vervangt (alle Europese landen hebben dan voor gewasbeschermingsmiddelen exact dezelfde wet). Hierbij is er geen ruimte meer voor nationale regelgeving en uitzonderingen zoals de Duitse regeling voor plantversterkers en onze oude Regeling Uitzondering Bestrijdingsmiddelen. Zowel de RUB middelen als de plantversterkingsmiddelen moeten uiteindelijk voldoen aan dezelfde vereisten. Vooral voor deze middelen met laag risico profiel zijn de specifieke eisen nog niet uitgekristalliseerd.

Momenteel wordt er druk gediscussieerd in Europa hoe de toelating van deze middelen geregeld moet worden (dossiereisen, beoordelingmethodiek etc.). Vaststaat dat al deze middelen een toelating zullen moeten hebben en binnen Europa op dezelfde manier beoordeeld moeten worden.

